

การเลือกปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศในสังคมไทย

Discrimination against Trans women in Thai society

ภคพล เส้นขาว¹

Pakapon Senkhaw

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะ ผลกระทบและหาข้อเสนอแนะแนวทางในการป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน 7 คน คือ พนักงานข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจ 1 คน พนักงานบริษัทเอกชน 3 คน และอาชีพอิสระ 3 คน ผลการศึกษาพบว่า ในครอบครัวอบรมบุตรหลานที่มีแนวโน้มให้เติบโตในสภาพแวดล้อมความเป็นเพศชาย ส่วนในสถานศึกษาพบว่า การถูกเพื่อนล้อเลียนจะทำให้เด็กมีความรู้สึกแย่ และในสถานที่ทำงานพบการปฏิเสธไม่รับเข้าทำงานมากที่สุด ส่วนผลกระทบพบว่า ในครอบครัวส่งผลให้เกิดความเครียดถึงขั้นแยกตัวออกจากครอบครัว ด้านสถานศึกษาพบว่า การถูกล้อเลียนส่งผลให้มีทัศนคติเชิงลบต่อการไปโรงเรียน ด้านสถานที่ทำงานส่งผลให้ไม่สามารถประกอบอาชีพตามที่ตนเองถนัดได้ ส่วนการปรับตัวในครอบครัวพบว่า เลือกว่าจะรับผิดชอบดูแลตัวเอง ด้านสถานศึกษาพบว่า เด็กจะไม่คบเพื่อนผู้ชายและตอบโต้โดยใช้กำลังทะเลาะวิวาท ในสถานที่ทำงานพบว่า เลือกว่าจะปรับตัวออกมาทำอาชีพอิสระ ข้อเสนอแนะแนวทางในการป้องกันต่อครอบครัวคือ การเปิดกว้างต่อการอบรมเลี้ยงดูสนับสนุนทางการศึกษาและเสริมสร้างกำลังใจ ด้านสถานศึกษา ควรสอนเรื่องสิทธิมนุษยชน การปรับปรุงแนวทางในการรายงานพฤติกรรมนักเรียนต่อผู้ปกครอง ด้านสถานที่ทำงาน ได้แก่

¹ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Sociology and Anthropology, Faculty of Humanities, Ramkhamheang University

E-mail: Pakapon.ru@gmail.com

*Manuscript received April 4, 2020 revised May 20, 2020 and accepted May 25, 2020

การเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริหาร และการเปลี่ยนทัศนคติของเพื่อนร่วมงาน

คำสำคัญ: การเลือกปฏิบัติ สตรีข้ามเพศ สังคมไทย

Abstract

This research aims to study the characteristics, effects, and indicate the suggestions for preventing the discrimination against the trans women in Thai society. The research method used was the in-depth interview with the sample groups who experience with the gender discrimination in different careers; 1 officer of the civil servant, 3 employees of the private company, and 3 freelancers. The results can be concluded that: the discrimination from their family that the parents try to discipline the child to grow up in the male environment, at the school that they have been mocked by friends, and at the workplaces that they have been refused to get employment. The significance is found that: there are strains and stresses occurred to the sample persons which cause the separation from the family, start having the negative attitudes towards the school from being mocked and do not want to go to school, and they are restricted in the positions and the professions in which they are skilled, resulting to abandon the intention of that occupation. The adaptation to discrimination is that: the sample groups choose to separate themselves from the family, being indifferent and choose not to play with male friends rather retaliation by controvert at the school, and tend to choose the freelance jobs. The guidelines for preventing the discrimination is that: the family should have more openness on the gender issues in parenting, give educational support and encouragement. In the aspect of educational institutions, there should be included in the curriculum that the concept of respecting the human rights, and openness to the education for transgender women. At the workplaces, there should be altering attitudes by the executives and the colleagues towards the transgender women.

Keyword: Discrimination, Trans woman, Thai society

บทนำ

ความเชื่อเรื่องเพศชายและเพศหญิงเป็นเป้าหมายสำคัญในการสืบเผ่าพันธุ์มนุษย์นั้น มีสะสมมานาน (นภาพรณัฏ หะวานนท์, 2554, หน้า 22) อีกทั้งยังมีการกำหนดสถานภาพชีวิตคู่ของคนไทยโดยใช้หน้าที่ของอวัยวะเพศเป็นบรรทัดฐานในการแต่งงานตามแบบคู่รักต่างเพศ (กนกวรรณ ธรววรรณ, 2555, หน้า 174) นอกจากนี้ ภาพลักษณ์ของคนรักเพศเดียวกัน ชายรักชาย หรือหญิงรักหญิง ในกระแสสังคมส่วนใหญ่ถูกประทับตราว่าเป็นกลุ่มคนที่ผิดปกติ เกิดอคติต่อคนรักเพศเดียวกัน ส่งผลให้การใช้ชีวิตคู่ของกลุ่มคนประเภทนี้ถูกปฏิเสธและตีตราว่าเป็นบุคคลแปลกประหลาด (สุมาลี โตกทอง, 2549, หน้า 1)

สตรีข้ามเพศมาจากคำว่า Male-To-Female หรือ MTF หมายถึง คนข้ามเพศจากบุรุษเป็นสตรี คือ คนที่เกิดเป็นบุรุษโดยกำเนิดแต่มองว่าตนเป็นสตรี ต่อมาภายหลังเรียกว่า “transwoman” หรือ “สตรีข้ามเพศ” ซึ่งบุญกร สุริยสาร (2557, หน้า 20) ได้กล่าวถึงความเชื่อดั้งเดิมของสังคมไทยที่ส่งผลให้สตรีข้ามเพศถูกครอบครัวยุติโทษ กระทำทารุณกรรม เกิดความรุนแรงในครอบครัวยุติออกจากบ้าน ถูกเยาะเย้ยถากถาง มีภาวะโดดเดี่ยว ถูกเพื่อนในโรงเรียนกลั่นแกล้ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีต และยังคงมีมาอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน

มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ ยังกล่าวถึงผลการศึกษาศึกษาสาเหตุของสตรีข้ามเพศในปัจจุบันว่า (1) มีความเชื่อว่าสตรีข้ามเพศเป็นโรคจิต (2) มีความเชื่อว่าสตรีข้ามเพศไม่ใช่ผู้หญิง ไม่สมควรได้รับการปฏิบัติในฐานะสตรี และไม่ควรมีสิทธิเฉกเช่นสตรี (3) โคนปฏิเสธไม่ยอมมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับสตรีข้ามเพศที่เป็นสมาชิกครอบครัวหรือเป็นอาจารย์ (4) โคนปฏิเสธไม่ยอมมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับสตรีข้ามเพศที่อยู่ร่วมในกลุ่มเพื่อนฝูง และ (5) มีความเชื่อว่าสตรีข้ามเพศมีเพศสัมพันธ์แบบเบี่ยงเบนทางเพศ

แม้ว่าในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ราชกิจจานุเบกษา พุทธศักราช 2560 (2560, หน้า 8) มิได้กล่าวถึงกลุ่มผู้ที่มีการแสดงออกแตกต่างจากเพศโดยกำเนิดเฉพาะเจาะจง แต่จากมาตรา 27 วรรค 1 ว่าด้วย “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” และจากมาตรา 27 วรรค 2 “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน”

และยังระบุชัดเจนว่าห้ามเลือกปฏิบัติด้วยเหตุทั้ง 11 ประการ ได้แก่ ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ และเป็นค่านิยมที่ครอบคลุมเพียงพอสำหรับการชี้แจงประเด็นว่าห้ามมีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ ด้วยรากฐานจากคตินิยมเดิมของสังคมไทยที่เชื่อว่าคู่รักนั้นต้องเป็นชายและหญิงเท่านั้น จึงส่งผลให้บุคคลเพศนอกกรอบเป็นบุคคลที่มีความผิดปกติจากแบบแผน ประเพณี บรรทัดฐานทางสังคม (Social norm) ถูกเบียดขับออกไปจากสังคม (สุชาดา น้อยยืนยง, 2559, หน้า 8)

นอกจากนี้ ยังมีกรณีศึกษาการเลือกปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศจากการศึกษาของบุษกร สุริยสาร (2557, หน้า 64) ว่านักศึกษาสตรีข้ามเพศเอกวิชาศึกษาศาสตร์รายหนึ่ง ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถูกห้ามไม่ให้แต่งกายเป็นสตรีในการฝึกสอนระยะเวลา 1 ปี และมหาวิทยาลัยยังขู่ว่าหากไม่แต่งกายให้ถูกต้องตามเพศสภาพจะไม่อนุญาตให้นักศึกษาคนดังกล่าวสำเร็จการศึกษา ปราบกฏการณ์นี้แสดงให้เห็นว่า สังคมยังไม่เปิดใจยอมรับบุคคลผู้มีเพศนอกกรอบ ไม่ให้ความเท่าเทียมกันในสังคม และตีตราให้เป็นผู้ผิดปกติแปลกประหลาดในสังคม ตัวอย่างปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มคนสตรีข้ามเพศเกิดขึ้นบ่อยครั้ง แม้แต่ในแวดวงนักวิชาการเอง เช่น กรณีของอาจารย์จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งที่ไม่ได้รับเลือกบรรจุเข้าเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยอย่างไม่ยุติธรรม จึงต้องออกมาเรียกร้องสิทธิของตน เพื่อมหาวิทยาลัยจะยินยอมบรรจุกลับเข้าไปทำงานได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการคุ้มครองทางกฎหมายยังคงสวนทางกับการปฏิบัติจริงอยู่

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มสตรีข้ามเพศเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากเป็นกลุ่มที่สังเกตได้ง่าย เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ การแต่งกาย และทัศนคติชัดเจน จึงมักถูกเลือกปฏิบัติอยู่เสมอ ต่างกับกลุ่มคนรักร่วมเพศกลุ่มอื่น เช่น เกย์ เลสเบียน ที่ยังแสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นเพศเดิม เพื่อลดปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติ ในขณะที่กลุ่มบุรุษข้ามเพศยังพบว่า มีจำนวนที่น้อยกว่ากลุ่มสตรีข้ามเพศ เนื่องจากขั้นตอนในกระบวนการผ่าตัดแปลงเพศที่ยุ่งยาก และมีราคาในการผ่าตัดที่สูงกว่า ต่างกับกลุ่มสตรีข้ามเพศที่วิทยาการทางการแพทย์

มีพัฒนาการมาเป็นระยะมาเวลายาวนาน ดังนั้น กลุ่มสตรีข้ามเพศจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

แม้ว่าปัจจุบันมีองค์กรที่ให้ความสนใจเรื่องสิทธิของบุคคล กลุ่มคนผู้มีความหลากหลายทางเพศออกมาเรียกร้องสิทธิทางกฎหมาย แม้ว่าในข้อกฎหมายที่กล่าวข้างต้น มีการรับรองเกี่ยวกับความเสมอภาคแก่บุคคลทุกเพศทุกวัย แต่ยังคงเกิดประเด็นปัญหาอย่างต่อเนื่องด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงปัญหาและความสำคัญ เรื่องความไม่เท่าเทียมกันทางเพศของบุคคลผู้มีเพศนอกรอบ โดยเฉพาะกลุ่มสตรีข้ามเพศ ซึ่งสังคมไม่เปิดใจยอมรับ อันนำไปสู่ปัญหาการเลือกปฏิบัติ เบียดขับให้กลุ่มสตรีข้ามเพศเป็นบุคคลชายชอบไร้สิทธิเสรีภาพในสังคม ไม่มีความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็นและไม่สามารถเรียกร้องสิทธิประโยชน์ใด ๆ ในสังคมได้เหมือนคู่รักต่างเพศทั่วไป

ดังนั้นงานวิจัยหัวข้อ การเลือกปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศในสังคมไทย จะเน้นศึกษาถึงลักษณะการเลือกปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศ เพราะบ่อยครั้งที่การปฏิบัติต่อกันและกันในสังคมอาจจะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อกันโดยไม่เจตนา นอกจากนี้ ยังทำให้ทราบถึงผลกระทบรวมไปถึงกระบวนการปรับตัวที่เกิดขึ้น และสุดท้ายยังจะได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศ อันจะเป็นส่วนหนึ่งในการเรียกร้องสิทธิให้สตรีข้ามเพศได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะการเลือกปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศในสังคมไทย
2. ศึกษาผลกระทบและการปรับตัวต่อการเลือกปฏิบัติของสตรีข้ามเพศในสังคมไทย
3. ได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศในสังคมไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงแนวทางในการป้องกันไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศในสังคมไทย
2. การนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา SOC 3078

(สังคมวิทยาสตรี) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3. ได้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตนของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเลือกปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มสตรีข้ามเพศในสังคมไทย โดยวิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสารสนเทศ และการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต ตั้งแต่พื้นฐานครอบครัว การศึกษาทุกระดับชั้น การประกอบอาชีพการงาน และการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมทั่วไปของกลุ่มคนสตรีข้ามเพศ รวมถึงการปรับตัว และข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาจากกลุ่มคนดังกล่าว

ขอบเขตด้านประชากร

เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มสตรีข้ามเพศในประเทศไทย โดยใช้การเลือกตัวอย่างในลักษณะการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างแนะนำแบบสโนว์บอลหรือแบบลูกโซ่ (Snow ball or chain sampling) โดยให้มีการแนะนำบุคคลที่เป็นสตรีข้ามเพศ ที่ประสบปัญหาถูกเลือกปฏิบัติต่อกันไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสร้างแบบสอบถาม (questionnaire) เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ซึ่งทำการทดสอบแบบสอบถามก่อนการใช้งานจริง โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบสุ่มตัวอย่าง (try-out) จำนวน 5 ชุด เมื่อมีความถูกต้องและความน่าเชื่อถือแล้ว จึงทำการขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็น

กลุ่มคนสตรีข้ามเพศ (purposive sampling) โดยผู้วิจัยจะสุ่มตัวอย่างจากประชากรจำนวน 7 คน โดยสัมภาษณ์จากผู้ที่มีความสามารถให้ข้อมูลหลัก (key-informants) จากคำบอกเล่า (oral history)

ในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งผู้วิจัยใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น แนวคำถามแบบสัมภาษณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ตรงประเด็นที่ต้องการอัดเสียงสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดอย่างถูกต้องครบถ้วน และใช้การจดบันทึกประเด็นที่สำคัญเพื่อความสะดวกในการสรุปข้อมูลหลังจากเก็บข้อมูลในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทำการถอดเสียงบันทึก จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาอ่านทบทวน วิเคราะห์และสังเคราะห์ตามประเด็นที่ต้องการศึกษา จากนั้นขอความอนุเคราะห์ผู้ให้สัมภาษณ์แนะนำบุคคลที่เป็นกลุ่มคนสตรีข้ามเพศที่รู้จัก และมีความเกี่ยวข้องกับกรถูกเลือกปฏิบัติในสังคมไทย (snowball technique) เพื่อขออนุญาตเข้าพบและสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยใช้การศึกษาเอกสารและสื่อสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง (documentary research) ต่าง ๆ เป็นการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ หรือสร้างแบบสอบถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งใช้เป็นส่วนประกอบในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในการศึกษาวิจัยส่วนต่อไปดังนี้

1. หนังสือและรายงานทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มคนสตรีข้ามเพศ
2. บทความจากสื่อสิ่งพิมพ์ รายงานประจำปี วารสาร และจุลสารต่าง ๆ
3. สำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย ทั้งในเรื่องความหลากหลายทางเพศ สิทธิ ความเท่าเทียมและความเสมอภาค และการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มคนสตรีข้ามเพศ
4. รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้ที่เคยทำการศึกษามาก่อน

ขั้นตอนในการทำวิจัยและเข้าสนามวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารต่าง ๆ ล่วงหน้า เช่น บุคลิก ลักษณะนิสัย สิ่งที่น่าสนใจของกลุ่มคนสตรีข้ามเพศ และสานสัมพันธ์ เพื่อเปิดโอกาสในการขออนุญาตเข้าพบเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลสำหรับงานวิจัย

2. ผู้วิจัยออกแบบเครื่องมือวิจัยโดยตั้งประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้าตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3. ผู้วิจัยทำการติดต่อ เพื่ออธิบายถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และขอความอนุเคราะห์ผู้ให้ข้อมูล จากนั้นส่งเอกสารขอความอนุเคราะห์และยินยอมให้เปิดเผยข้อมูล และนัดหมายวันและเวลาในการสัมภาษณ์

4. เข้าพบผู้ให้ข้อมูลตามวันและเวลาที่ได้นัดหมายไว้ และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสอบถามตั้งต้นที่ได้จัดเตรียมไว้ พร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกเสียง เพื่อนำไปถอดเทปเป็นผลการให้สัมภาษณ์ต่อไป

5. ถอดเทปการให้สัมภาษณ์ และส่งไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตรวจสอบอีกครั้งว่ามีส่วนใดผิดพลาดหรือส่วนใดที่ไม่อนุญาตให้เผยแพร่หรือไม่ จากนั้นนำคำแนะนำที่ได้มาปรับปรุงผลการสัมภาษณ์ให้มีความเหมาะสม ถูกต้อง และไม่ละเมิดสิทธิของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อไป

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์ที่ได้จากการถอดเทปทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูล (editing) โดยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของผลการให้สัมภาษณ์

2. รวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคที่สำคัญดังนี้

2.1 การจำแนกและจัดระบบข้อมูล (typology and taxonomy) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ

2.2 การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (analytic induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น

2.3 การเปรียบเทียบเหตุการณ์ (constant comparison) เป็นการนำข้อมูลที่ได้ไปเทียบเคียงหรือเปรียบเทียบกับเหตุการณ์อื่น เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างกันที่เกิดขึ้น เช่น เปรียบเทียบหน่วยงานหนึ่งกับอีกหน่วยงานหนึ่งที่ประสบผลสำเร็จทางการบริหาร เป็นต้น

2.4 การวิเคราะห์สาเหตุและผล (cause and effect analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้เห็นว่าจากผลมาจากเหตุ คือ วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น ย้อนกลับมาให้เห็นว่าเกิดมาจากเหตุปัจจัยใดบ้าง หรือวิเคราะห์เหตุไปหาผล คือ วิเคราะห์ให้เห็นว่าเมื่อเหตุนี้เกิดขึ้นได้นำไปสู่ผลที่เกิดขึ้นอะไรบ้าง

ผลการวิจัย

ด้านลักษณะการเลือกปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศในสังคมไทย จากคำให้สัมภาษณ์ของกรณีศึกษา ผู้วิจัยนำมาแบ่งประเภทได้ดังนี้

จากครอบครัว พบการเลือกปฏิบัติทั้งหมด 6 ประเภท ได้แก่ การเลี้ยงดูแบบเด็กชาย การไม่สนับสนุนการศึกษา การตำหนิ การเหมินเฉย การไล่ออกจากบ้าน และการกีดกันจากญาติ พบว่าประเภทการถูกเลือกปฏิบัติจากครอบครัวมากที่สุดคือ การถูกเลี้ยงดูแบบเด็กชาย 3 คน การไม่สนับสนุนการศึกษา 3 คน และการตำหนิ 3 คน รองลงมาคือ การไล่ออกจากบ้าน 2 คน การกีดกันจากญาติ 2 คน และการเหมินเฉยใส่ 1 คน

จากสถานศึกษาพบการเลือกปฏิบัติทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ การรายงานผู้ปกครอง ตำหนิ หรือสนับสนุนให้เปลี่ยนเป็นเพศชาย ถูกเพื่อนล้อเลียนหรือแสดงท่าที่รังเกียจ และการปฏิเสธการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา พบว่า ประเภทการถูกเลือกปฏิบัติจากสถานศึกษามากที่สุดคือ ถูกเพื่อนล้อเลียนหรือแสดงท่าที่รังเกียจ 7 คน รองลงมาคือ การรายงานผู้ปกครอง ตำหนิหรือสนับสนุนให้เปลี่ยนเป็นเพศชาย และการปฏิเสธการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา 2 คน

จากสถานที่ทำงานพบการเลือกปฏิบัติทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ การปฏิเสธไม่รับเข้าทำงาน การกีดกันจากสังคมหรือตีตราว่ามีหน้าที่สร้างควมบั่นทึง มีทัศนคติว่าเป็นคนผิดปกติและการถูกล้อเลียน พบว่า ประเภทการถูกเลือกปฏิบัติจากสถานที่ทำงานมากที่สุดคือ การปฏิเสธไม่รับเข้า

ทำงาน 5 คน มีทัศนคติว่าเป็นคนผิดปกติ 4 คน การกดดันจากสังคมหรือตีตราว่ามีหน้าที่สร้าง
ความบันเทิง 2 คน และถูกล้อเลียนจากเพื่อนร่วมงาน 1 คน

ด้านผลกระทบและการปรับตัวต่อการเลือกปฏิบัติของสตรีข้ามเพศในสังคมไทย จากการ
ให้คำสัมภาษณ์ของกรณีศึกษา ผู้วิจัยนำมาแบ่งประเภทได้ดังนี้

การปรับตัวต่อการเลือกปฏิบัติในครอบครัว แบ่งประเภทได้ทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่
การแยกตัวออกจากครอบครัว การหางานทำ การเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป การหยุดการเรียน
และการปรับทัศนคติคนในครอบครัว พบว่า ประเภทการปรับตัวต่อการเลือกปฏิบัติในครอบครัว
มากที่สุด คือ การแยกตัวออกจากครอบครัว การหางานทำ และการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป
3 คน รองลงมาคือ การหยุดการเรียน และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติคนในครอบครัว อย่างละ 1 คน

การปรับตัวต่อการเลือกปฏิบัติในสถานศึกษา แบ่งประเภทได้ทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่
การคบเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนผู้หญิง การรับผิดชอบตัวเอง การใช้กำลัง การเปลี่ยนสาย
การศึกษา และการฝืนตัวเองให้กลมกลืนกับเพศชาย พบว่า ประเภทการปรับตัวต่อการเลือกปฏิบัติ
ในสถานศึกษามากที่สุด คือ การคบเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนผู้หญิง จำนวน 6 คน รองลงมาคือ
การรับผิดชอบตัวเอง การใช้กำลัง การเปลี่ยนสายการศึกษา และการฝืนตัวเองให้กลมกลืนกับ
เพศชาย อย่างละ 1 คน

การปรับตัวต่อการเลือกปฏิบัติในสถานที่ทำงาน แบ่งประเภทได้ทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่
เปลี่ยนสายงาน ทำงานกับเพศเดียวกัน ปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้ากับสังคม เลิกทำงานกับองค์กรที่
ให้การยอมรับ และทำอาชีพอิสระ ผลการศึกษาพบว่า สตรีข้ามเพศที่ถูกปฏิเสธในการเข้าทำงาน
จำเป็นต้องเปลี่ยนสายงานที่ทำมากที่สุด ถึง 3 คน สาเหตุน่าจะเป็นเพราะว่า เมื่อถูกปฏิเสธไม่รับเข้า
ทำงานแล้วนั้น สตรีข้ามเพศกลุ่มดังกล่าวต้องเปลี่ยนสายงาน ไปทำงานในที่ทำงานใหม่ โดยแม้ว่า
จะเป็นสายงานที่ตนเองไม่ถนัดก็ตาม เนื่องจากมีคนในครอบครัวต้องรับผิดชอบ รองลงมาคือ
การเลิกทำอาชีพอิสระถึง 2 คน เนื่องจากการทำอาชีพอิสระ เช่น ทำธุรกิจส่วนตัว หรือ งานรับจ้าง-
ทั่วไป ไม่มีกฎเกณฑ์ขององค์กรเป็นตัวบีบบังคับ ให้ต้องแต่งกาย และปฏิบัติตัวตามอัตลักษณ์ของ
เพศชาย ซึ่งการทำอาชีพอิสระสามารถที่จะเป็นตัวของตัวเองได้ และมีอิสระทางความคิด

อภิปรายผลการวิจัย

การเลือกปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศจากครอบครัว

เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมอันดับแรกสุดที่เด็กจะต้องได้รับอบรมขัดเกลาทางสังคม การถูกเลือกปฏิบัติจากครอบครัวจึงส่งผลกระทบต่ออิทธิพลสภาพจิตใจมากที่สุด โดยอาจแบ่งรูปแบบการเลือกปฏิบัติได้ดังต่อไปนี้

1. การถูกเลี้ยงดูแบบเด็กผู้ชาย การพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงดูแบบเด็กผู้ชาย อาทิเช่น การบังคับให้เด็กเล่นกีฬา ให้เรียนโรงเรียนชายล้วน หรือซื้อของเล่นให้สำหรับเด็กผู้ชาย เป็นต้น แต่การกระทำดังกล่าวไม่ได้ส่งผลให้เด็กที่เป็นสตรีข้ามเพศรู้สึกเปลี่ยนแปลงกลายเป็นผู้ชายแท้ขึ้นมาได้ เนื่องจากสตรีข้ามเพศสามารถดัดแปลงของเล่นดังกล่าวให้กลายเป็นของเล่นผู้หญิงได้ อาทิเช่น การนำหุ่นยนต์มาแต่งตัวสวมบทบาทหุ่นยนต์เป็นลูกในแบบวิถีการละเล่น “พ่อแม่ลูก” ของเด็กผู้หญิง หรือแม้แต่การแต่งตัวเหมือนพี่สาวหรือน้องสาว

2. การสนับสนุนให้เด็กอยู่ในสังคมของเด็กชาย เช่น การส่งเสริมให้เรียนโรงเรียนชายล้วน หรือเมื่อเติบโตขึ้นพ่อแม่ก็มักจะสนับสนุนให้เด็กรับการเกณฑ์ทหาร หรือบวชพระ โดยไม่สนใจลักษณะทางกายภาพที่แม้ว่าจะเปลี่ยนแปลงจนกลายเป็นสตรีข้ามเพศโดยสมบูรณ์ ก็ยังพบความคาดหวังจากผู้ปกครองที่ต้องการให้ลูกชายเป็นผู้สืบทอดตระกูลและสานต่องานของที่บ้าน

3. การไม่สนับสนุนการศึกษา เนื่องจากผู้ปกครองมีทัศนคติว่า สตรีข้ามเพศไม่สามารถเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้ เพราะหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ยอมรับ

4. การตำหนิ บิบบังคับให้สตรีข้ามเพศเปลี่ยนพฤติกรรมโดยตรง ในรูปแบบนี้ มักจะเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่เมื่อพ่อแม่ทำทุกวิถีทางแล้ว แต่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงลูกได้ การบิบบังคับนำไปสู่การทะเลาะวิวาท การขัดแย้งภายในครอบครัวจนถึงขั้นแตกหักในที่สุด

รูปแบบการเลือกปฏิบัติทั้ง 4 ระดับนั้น ระดับที่มีความรุนแรงมากที่สุดคือ ระดับที่ 3 หรือการไม่สนับสนุนด้านการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมลพรรณ อิศรภักดี (2558) ที่กล่าวว่า สตรีข้ามเพศเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องจากค่านิยมของคนไทย และจะไม่ได้รับการยอมรับต่อไปในสังคม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญกร สุริยสาร (2557, หน้า 52) ที่พบว่าผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มคนข้ามเพศ

ต้องสูญเสียการสนับสนุนด้านการศึกษามากกว่า ๑๐ ปี หลังจากที่ผู้ปกครองทราบตัวตนแล้ว

ระดับที่ 4 การตำหนิและบีบบังคับโดยตรง ทำให้กลุ่มสตรีข้ามเพศขาดความเคารพในตัวเอง จนเกิดเป็นปมด้อยได้ สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการมนุษย์ ด้านสิ่งแวดล้อมมีต่อบุคคล ในงานเขียนของนิภา แก้วศรีงาม (2539) ที่กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัวเป็นสังคมกลุ่มแรกที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ อารมณ์ ความเชื่อ ค่านิยม แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่ากลุ่มสตรีข้ามเพศจะเลือกปิดบังตัวตนจากผู้ปกครอง แต่จะยอมเปิดใจกับสมาชิกอื่นในครอบครัวที่ไว้ใจได้มากกว่า อาทิเช่น พี่และน้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติวิทย์ เศษชวนกร และรังสิมา วิวัฒน์วงศ์วนา (2560)

การปรับตัวของสตรีข้ามเพศจากการเลือกปฏิบัติในครอบครัว

เมื่อสตรีข้ามเพศต้องเผชิญกับการเลือกปฏิบัติ ทั้งทางตรงและทางอ้อมแล้ว เมื่อถึงที่สุด สตรีข้ามเพศเลือกแสดงออกต่อการเลือกปฏิบัติดังกล่าว ในรูปแบบต่อไปนี้

1. การแยกตัวออกมาจากครอบครัว และเลือกที่จะทำงานรับผิดชอบหารายได้เลี้ยงดู อันเนื่องมาจากการอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ปกครอง ทำให้กลุ่มสตรีข้ามเพศไม่สามารถใช้ชีวิตตามที่ใจของตนเองปรารถนา อย่างไรก็ตามการปรับตัวด้วยวิธีดังกล่าว ทำให้กลุ่มสตรีข้ามเพศต้องเริ่มเข้าสู่วิถีชีวิตการทำงานตั้งแต่อายุน้อย ส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาตนเองทางการศึกษาได้ อย่างเต็มที่ อาจต้องแลกกับการจบการศึกษาที่ช้ากว่าคนในวัยเดียวกันหรือในบางครั้งก็อาจจะต้องออกจากโรงเรียน เพื่อมามุ่งมั่นให้กับการทำงานหาเงินเลี้ยงชีพต่อไป

2. การสร้างการยอมรับจากสังคม เพราะกลุ่มสตรีข้ามเพศมองว่าสุดท้ายแล้ว สิ่งที่จะทำให้การเลือกปฏิบัติจากครอบครัวหมดไป คือการพิสูจน์ตนเองให้คนในครอบครัวเห็นว่า แม้นตนเองจะเกิดเป็นสตรีข้ามเพศ แต่ก็ยังสามารถประสบความสำเร็จได้เหมือนกับเพศชายและหญิง

อย่างไรก็ตามทั้งการแยกตัวออกมาจากครอบครัว หรือ ความพยายามในการสร้างการยอมรับจากครอบครัวอาจถือได้ว่า เป็นการปรับตัวที่มีความสำคัญมากที่สุด กลุ่มสตรีข้ามเพศ จะให้ความสำคัญกับครอบครัว อันประกอบไปด้วย พ่อ แม่ พี่ น้อง เนื่องจากพวกเขาเหล่านั้นไม่มีโอกาสที่จะสร้างครอบครัวที่เป็นของตนเอง อาจจะด้วยข้อจำกัดทางกายภาพ ที่กลุ่มสตรีข้ามเพศไม่สามารถมีลูกได้ และกฎหมายการสมรสในประเทศไทยที่ยังไม่เปิดกว้าง

การเลือกปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศในสถานศึกษา

ด้านสถานศึกษา พบว่าการเลือกปฏิบัติ มาจากสองกลุ่ม (1) การเลือกปฏิบัติจากเพื่อนในโรงเรียน (2) การเลือกปฏิบัติจากครูผู้สอน ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้

1. การเลือกปฏิบัติจากเพื่อนในโรงเรียน มีหลายรูปแบบ ทั้งการล้อเลียนไปจนถึงการทำร้ายร่างกาย เนื่องจากเด็กชายจะมองเพื่อนที่มีพฤติกรรมแตกต่างจากตนเองว่ามีความผิดปกติ นอกจากนั้น การล้อเลียนเพื่อนหรือการแสดงออกในรูปแบบการต่อต้านกลุ่มสตรีข้ามเพศ จะช่วยส่งเสริมให้ตนเองเป็นผู้ชายและเป็นการเสริมสร้างการยอมรับในหมู่เพื่อนมากขึ้นอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การล้อเลียนและคุกคามต่อกลุ่มสตรีข้ามเพศในหมู่เพื่อนนั้นจะลดลง เมื่อเด็กเติบโตเข้าสู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีต และยังคงมีมาอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ส่งผลต่อความรู้สึกหวาดกลัว ความรู้สึกไม่มั่นใจในการแสดงออกของสตรีข้ามเพศดังกล่าวอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ บุษกร สุริยสาร (2557, หน้า 20) เรื่องความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับสตรีข้ามเพศ ที่ส่งผลให้สตรีข้ามเพศถูกเยาะเย้ยถากถาง

2. การถูกเลือกปฏิบัติจากครูผู้สอนในรูปแบบ การรายงานผู้ปกครอง ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งการรายงานทางตรงและทางอ้อมดังนี้

2.1 การรายงานผู้ปกครองว่าลูกมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน จัดเป็นการรายงานทางตรง หรือการรายงานทางอ้อม ผ่านสมุดพกหรือสมุดรายงานพฤติกรรม ซึ่งวิธีการแสดงออกของครูต่อนักเรียนดังกล่าว เป็นพฤติกรรมที่ส่งผลเสียต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อผู้ปกครองได้รับรายงานจากครูผู้สอน ผู้ปกครองเองจะมีความรู้สึกกดดันและรู้สึกเสียหน้า จนสุดท้ายไประบายความโกรธกับสมาชิกในครอบครัว

2.2 การใช้คำพูดเรียกเด็กนักเรียนที่เป็นเกย์หรือกะเทย ว่า “ลูกสาว” การเรียกว่า ลูกสาว อาจดูเหมือนเป็นการให้ความรักจากคุณครู แต่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติด้วยการนิยามคำพูดสำหรับเรียกสตรีข้ามเพศโดยเฉพาะเช่นกัน เนื่องจากเป็นคำที่ถูกบัญญัติจากสื่อสังคมว่า “ลูกสาว” มักใช้เรียกบุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้ชายกระตู่กระตัง หรือเป็นสตรีข้ามเพศที่มีอายุน้อยกว่า ซึ่งในทางกลับกันครูไม่ได้เรียกเด็กนักเรียนผู้หญิงว่า “ลูกสาว” จึงนับว่าเป็นการเลือกปฏิบัติทางคำพูดในรูปแบบหนึ่ง

2.3 การดำเนินโดยตรง หรือบีบบังคับให้เปลี่ยนพฤติกรรม เช่น ให้ออกไปเล่นกับเพื่อนผู้ชาย ส่งผลเสียต่อเด็ก เพราะทำให้เด็กรู้สึกเป็นปมด้อยไม่กล้าแสดงออกและเก็บกด

2.4 การขอให้สตรีข้ามเพศเปลี่ยนแผนการศึกษาต่อ พบมากในกรณีที่สตรีข้ามเพศต้องการศึกษาต่อในวิชาชีพครู ในระดับอุดมศึกษาที่แม้ว่าจะสอบข้อเขียนผ่าน แต่มหาวิทยาลัยมักจะไม่ให้ผ่านสัมภาษณ์ และปฏิเสธรับเข้าศึกษา ส่งผลให้สตรีข้ามเพศต้องละทิ้งความฝันอยากเป็นครูอาจารย์ไป และเลือกเรียนคณะอื่นแทน หรือหากกลุ่มสตรีข้ามเพศได้เข้าไปเรียนจนกระทั่งจบการศึกษา เมื่อต้องสอบบรรจุจะถูกคัดค้านให้แต่งกายเป็นชาย เพราะหากแต่งเป็นหญิงอาจจะทำให้ไม่สามารถสอบบรรจุเป็นข้าราชการครูได้อย่างที่คาดหวังไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญกร สุริยสาร (2557) ที่ระบุว่า คนข้ามเพศได้รับแรงกดดันมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในการกีดกันไม่ให้เลือกเรียนในบางสาขาวิชา อาทิเช่น วิชาชีพครู จิตวิทยา แพทยศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์

การปรับตัวของสตรีข้ามเพศจากการเลือกปฏิบัติในสถานที่ศึกษา

การปรับตัวของสตรีข้ามเพศต่อการเลือกปฏิบัติในสถานที่ศึกษามีหลายรูปแบบ โดยแบ่งออกจากการปรับตัวของสตรีข้ามเพศต่อเพื่อนและครู

1. การปรับตัวของสตรีข้ามเพศต่อการถูกเลือกปฏิบัติจากเพื่อน เป็นการถูกเลือกปฏิบัติที่มากที่สุด ในสถานศึกษา ภายหลังจากถูกเลือกปฏิบัติบ่อยครั้ง สตรีข้ามเพศอาจแสดงออกผ่านรูปแบบดังต่อไปนี้

1.1 การวางเฉย ไม่คบเพื่อนผู้ชาย และคบเพื่อนผู้หญิงแทน วิธีนี้เป็นวิธีหลีกเลี่ยงปัญหาจากความแปลกแยกเมื่อตนต้องคบหากับเพื่อนผู้ชายและเสี่ยงที่จะถูกกลั่นแกล้ง

1.2 การตอบโต้โดยการใช้กำลังทะเลาะวิวาท ซึ่งวิธีการนี้เกิดขึ้นบ่อยครั้งในกรณีที่สตรีข้ามเพศอดทนไม่ไหว หรือต้องการแสดงอารมณ์รุนแรงออกมาเพื่อข่มขวัญเพื่อนผู้ชาย

2. การปรับตัวของสตรีข้ามเพศต่อการเลือกปฏิบัติจากครูผู้สอน ส่งผลอย่างมากต่อนักเรียน เพราะครูเปรียบเสมือนต้นแบบและเป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้เด็กมีทัศนคติต่อตนเองและสังคมผ่านการอบรมสั่งสอน โดยสตรีข้ามเพศเลือกที่จะปรับตัวด้วยรูปแบบต่อไปนี้

2.1 การเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษา นอกจากจะทำให้สตรีข้ามเพศไม่สามารถประกอบอาชีพดังที่ตนเองคาดหวังไว้แล้ว ยังไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสังคม ที่ควรจะมีมองว่า ไม่ว่าเพศใดก็ตาม หากมีความสามารถและมีความรู้ ก็สามารถประกอบอาชีพได้ไม่แตกต่างกัน

2.2 การทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมและสังคม โดยเฉพาะกิจกรรมที่กลุ่มสตรีข้ามเพศให้ความสนใจ อาทิเช่น การเดิน การแสดงละคร การช่วยเหลือสังคมดังกล่าว ล้วนทำให้ครูผู้สอนและเพื่อนในโรงเรียนให้การยอมรับมากขึ้น

การเลือกปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศจากสถานที่ทำงาน

ในสถานที่ทำงาน พบว่า การเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มสตรีข้ามเพศมีหลายรูปแบบโดยสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. การปฏิเสธไม่ให้เข้าทำงาน โดยให้เหตุผลในเรื่องภาพลักษณ์ขององค์กร หรือในบางครั้งไม่ให้เหตุผลใดๆ เมื่อพบว่ามิเพศตามกฎหมายที่ไม่ตรงกับลักษณะการแสดงออกทางเพศของตน คนข้ามเพศมักถูกกีดกันจากการจ้างงาน ในหน่วยงานภาครัฐที่มี ข้อบังคับให้แต่งกายตรงตามเพศ ในภาคเอกชนคนข้ามเพศมักต้องทำแบบทดสอบด้านจิตวิทยาที่ไม่ได้บังคับสำหรับผู้สมัครคนอื่น ถูกปฏิเสธการว่าจ้างในภายหลัง ผลงานวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของบุษกร สุริยสาร (2557) ที่พบว่า คนข้ามเพศมักเผชิญกับอุปสรรคในการจ้างงานมากที่สุด เมื่อเทียบกับเพศชายและเพศหญิงในสังคม

2. การถูกมองว่ามีความผิดปกติ แม้จะรับเข้าทำงานแล้ว แต่การปฏิบัติตนต่อบุคคลเหล่านี้ไม่ได้ปฏิบัติต่อสตรีข้ามเพศในฐานะผู้หญิงคนหนึ่ง อาทิเช่น การให้กลุ่มสตรีข้ามเพศเหล่านี้เข้าห้องน้ำคนพิการในที่ทำงาน เป็นการสร้างบาดแผลทางจิตใจให้กับคนเหล่านี้อย่างมาก นอกจากนั้นยังมีหน้าที่ในการสร้างสรรค์ความบันเทิง เสริมสร้างความสนุกสนานให้กับกลุ่มเพื่อนในองค์กรอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าเรื่องนี้จะไม่ได้ส่งผลเสียร้ายแรง แต่ กลุ่มสตรีข้ามเพศเหล่านี้ไม่ได้แตกต่างจากเพศชายหรือหญิงทั่วไป ไม่ใช่ทุกคนที่จะมีความสุขสนุกสนานหรือทำตัวตลกได้ตลอดเวลา น้อยที่สุดคือการล้อเลียน ในที่ทำงาน หรือพูดจาตะลอมทางเพศ เพศชายมองว่าสามารถทำกับกลุ่มสตรีข้ามเพศได้ไม่ผิด อันเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่ให้คุณค่า และละเมิดสิทธิ

มนุษยชนของกลุ่มสตรีข้ามเพศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษกร สุริยสาร (2557) ที่ว่า ลูกจ้างที่เป็นชายรักชาย และหญิงรักหญิง มักจะต้องปกปิดตัวตน เพื่อให้สามารถเข้าสังคมการทำงานได้ โดยปราศจากคำนิทา

การปรับตัวของสตรีข้ามเพศจากการเลือกปฏิบัติในสถานที่ทำงาน

การปรับตัวของสตรีข้ามเพศจากการเลือกปฏิบัติในสถานที่ทำงาน มีหลายรูปแบบ อาทิเช่น การประกอบอาชีพอิสระ และการเลือกทำงานในองค์กรที่เป็นที่ยอมรับ

1. การประกอบอาชีพอิสระ อันเนื่องมาจากในองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในหลาย ๆ หน่วยงาน อาทิเช่น อาชีพครู พนักงานขาย พนักงานดูแลลูกค้า พนักงานประชาสัมพันธ์ งานโรงแรม พนักงานบริการบนเครื่องบิน ซึ่งงานเหล่านี้ เป็นงานที่ต้องดูแลลูกค้า และเปรียบเสมือนภาพลักษณ์ขององค์กร ดังนั้น ภายหลังจากการถูกปฏิเสธเข้าทำงาน สตรีข้ามเพศมักเลือกที่จะปรับตัวออกมาประกอบอาชีพอิสระที่สังคมมองว่าเป็นอาชีพที่กลุ่มสตรีข้ามเพศดังกล่าวสามารถทำได้ดี เช่น ช่างแต่งหน้า นางโชว์ แคนเซอร์ ซึ่งอาชีพดังกล่าว เป็นอาชีพอิสระที่สังคมให้การยอมรับว่ากลุ่มสตรีข้ามเพศสามารถทำได้และเป็นอาชีพที่มีรายได้ดี อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าอาชีพดังกล่าวจะเป็นอาชีพที่มีรายได้ดี แต่ก็มีอายุการทำงานที่ค่อนข้างสั้นและไม่มีความมั่นคง ทำให้เหล่าสตรีข้ามเพศนี้ขาดหลักประกันในการดำรงชีวิตและไม่สามารถวางแผนการดำรงชีวิตในระยะยาวได้

2. การเลือกทำงานในองค์กรที่ได้รับการยอมรับ ซึ่งมีหลากหลายหน่วยงานที่ให้ความเสมอภาคและเปิดกว้างให้สตรีข้ามเพศเข้าทำงานได้ พบว่า หน่วยงานราชการบางหน่วยงาน หรือบริษัทเอกชนที่ประกอบธุรกิจบันเทิง ค่อนข้างเปิดกว้างต่อสตรีข้ามเพศ ในกรณีสตรีข้ามเพศที่เข้าทำงานทั้งในหน่วยงานราชการและบริษัทเอกชนจะเลือกทำงานกับพนักงานที่เป็นผู้หญิงหรือเป็นสตรีข้ามเพศด้วยกัน เพื่อหลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติและการคุกคามทางเพศในสถานที่ทำงาน

อย่างไรก็ตาม การปรับตัวทั้งการออกไปประกอบอาชีพอิสระ หรือการเลือกเข้าทำงานในหน่วยงานที่ให้การยอมรับอาจจะเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับสตรีข้ามเพศในปัจจุบัน แต่วิธีการปรับตัวนั้นอาจจะเป็นการหลบเลี่ยงหรือเป็นเพียงทางเลือกเท่านั้น ในฐานะมนุษย์ซึ่งมีสิทธิเสรีภาพในการใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ควรที่จะมีการเลือกปฏิบัติกันในสังคมไม่ว่าต่อเพศใดก็ตาม

ดังนั้น การที่บางหน่วยงานยังคงมีทัศนคติในด้านลบต่อกลุ่มสตรีข้ามเพศอยู่ อาจทำให้โอกาสในการประกอบอาชีพของเหล่าสตรีข้ามเพศไม่เปิดกว้าง และทำให้คุณภาพชีวิตของกลุ่มสตรีข้ามเพศในสังคมไทยต้องถดถอยและไม่อาจยืนอยู่ได้ในสังคมไทยอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้ศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้างานในหน่วยงานราชการและเอกชนในสังคมไทย เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้สตรีข้ามเพศมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อครอบครัวของกลุ่มสตรีข้ามเพศ

การเปิดกว้างต่อการยอมรับเลี้ยงดู

จากผลการศึกษาพบว่า มีการเลือกปฏิบัติจากครอบครัวมากที่สุด คือ การพยายามเลี้ยงดูให้เด็กเป็นผู้ชาย เนื่องจากสตรีข้ามเพศส่วนใหญ่จะค้นพบตัวตนตั้งแต่ในวัยเด็ก และมีความต้องการที่จะเป็นผู้หญิงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ครอบครัวไม่ควรบีบบังคับให้สตรีข้ามเพศต้องทำกิจกรรมที่ตนเองไม่ชื่นชอบและไม่มีความสุข เพื่อลดความอึดอัด กดดัน และฝืนใจปฏิบัติของเด็ก แต่อาจชี้แนะได้หากไม่เป็นการบีบบังคับจิตใจจนทำให้เกิดสภาวะซึมเศร้า

การสนับสนุนทางการศึกษา

กลุ่มสตรีข้ามเพศ ไม่ต่างจากเพศชายและเพศหญิง ที่มีทักษะความถนัดเฉพาะทาง และมีความสามารถทางการศึกษา ผู้ปกครองไม่ควรมีทัศนคติต่อการศึกษาต่อกลุ่มสตรีข้ามเพศว่าเป็นการลงทุนที่เสียเปล่า ดังนั้น การสนับสนุนการศึกษาให้สูง เพื่อให้สตรีข้ามเพศเหล่านี้ประสบความสำเร็จ และสามารถประกอบอาชีพที่ต้องใช้ความชำนาญจะช่วยให้บุคคลกลุ่มสตรีข้ามเพศได้มีรายได้ที่สูงขึ้น เพื่อเลี้ยงชีพต่อไปถึงบั้นปลายชีวิตได้โดยไม่เป็นภาระสังคม

การเสริมสร้างกำลังใจ

ผู้ประกอบการควรให้ความหวังและเสริมสร้างกำลังใจ เพื่อให้สตรีข้ามเพศรู้สึกว่าเขายังเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของครอบครัว หลีกเลี่ยงการปะทะรุนแรงถึงขั้นไล่ออกจากบ้าน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการอยู่ร่วมกับคนในครอบครัว ส่งผลให้สตรีข้ามเพศมีแนวโน้มที่จะไม่กลับมาติดต่อกับครอบครัวอีก หรือใช้ระยะเวลาานานกว่าจะติดต่อกลับมา ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าพ่อแม่คงไม่อยากสูญเสียลูกของตนไป

ข้อเสนอแนะต่อสถานศึกษาของกลุ่มสตรีข้ามเพศ

การบรรจุแนวคิดการเคารพในสิทธิมนุษยชนลงในแบบเรียน

ภายในสถานศึกษา หลักสูตรการศึกษาและครูควรให้ความรู้และเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ให้มีการเคารพต่อเพศสภาพ เพื่อให้เด็กนักเรียนเข้าใจและสามารถปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมชั้นอย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของคนในสังคม

การปรับปรุงแนวทางในการรายงานพฤติกรรมนักเรียนต่อผู้ประกอบการ

ครูไม่ควรใช้คำพูดที่ทำให้ผู้ประกอบการรู้สึกเหมือนเด็กเป็นสาเหตุของความเสียหายดังกล่าว ควรหลีกเลี่ยงคำพูดในแง่ลบ เช่น “บุตรหลานของท่านมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน มีปัญหาทางจิต” หรือแม้แต่ “มีพฤติกรรมเรียบร้อยเกินกว่าเด็กผู้ชาย” เพราะคำพูดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการตำหนิผ่านคำรายงานเพียงไม่กี่ประโยค

การเปิดกว้างต่อการศึกษาของสตรีข้ามเพศ

หลายสาขาอาชีพเป็นข้อจำกัดที่ทำให้สตรีข้ามเพศไม่สามารถเข้าศึกษาได้ แม้อาจจะไม่ได้มีกฎหมายห้ามโดยตรง แต่เนื่องจากอาชีพดังกล่าวไม่อนุญาตให้แต่งกายไม่ตรงกับเพศสภาพแต่กำเนิด สถาบันอุดมศึกษาจึงเลือกที่จะปฏิเสธรับนักศึกษาในกลุ่มสตรีข้ามเพศเข้าศึกษา หรือเมื่อสตรีข้ามเพศจบการศึกษาไป องค์กรก็ปฏิเสธไม่รับเข้าทำงาน ดังนั้น สถานศึกษาควรเปิดกว้างในการให้นักศึกษาสตรีข้ามเพศเข้าเรียนในสาขาที่ถนัดและต้องการ เพื่อผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะต่อสถานที่ทำงานของกลุ่มสตรีข้ามเพศ

การเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริหาร

แม้ว่าการรับคนเข้ามาทำงานเป็นสิทธิของผู้บริหาร อย่างไรก็ตาม พบว่า สตรีข้ามเพศถูกเลือกปฏิบัติตั้งแต่เริ่มสัมภาษณ์งานโดยมีเงื่อนไข เช่น การขอให้แต่งกายตามเพศสภาพเดิม ซึ่งหากสตรีข้ามเพศไม่สามารถปฏิบัติตามได้ พวกเขามักเลือกที่จะปฏิเสธไม่รับเข้าทำงาน โดยเฉพาะวิชาชีพครูนั้น เป็นวิชาชีพที่ถูกเลือกปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาคืออาชีพที่เกี่ยวกับการให้บริการ เช่น ศูนย์บริการของเครือข่ายโทรศัพท์ ซึ่งผู้บริหารมองว่าการมีเจ้าหน้าที่ที่เป็นสตรีข้ามเพศขัดกับภาพลักษณ์ขององค์กรและส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของบริษัท ดังนั้น ผู้บริหารควรปรับเปลี่ยนทัศนคติ ยอมรับในความหลากหลายเท่าเทียมของเพศสภาพ และวัดผลที่ความคิดความสามารถของบุคคล ซึ่งอาจส่งผลให้บริษัทได้รับบุคลากรที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างผลประกอบการให้บริษัทได้

การเปลี่ยนทัศนคติของเพื่อนร่วมงาน

นอกจากผู้บริหารแล้ว เพื่อนร่วมงานยังมีส่วนสำคัญต่อการเลือกปฏิบัติเช่นกัน ทัศนคติที่มองว่า กลุ่มสตรีข้ามเพศ เป็นบุคคลที่ต้องสร้างความบันเทิงให้กลุ่ม สามารถล้อเลียนได้ หรือแม้แต่การมีทัศนคติที่ผลักสตรีข้ามเพศให้เป็นเพศกึ่งกลาง คนผิดปกติ หรือคนพิการ ดังนั้น เพื่อนร่วมงานควรมีทัศนคติที่ว่าสตรีข้ามเพศเป็นเสมือนเพื่อนมนุษย์คนหนึ่ง หรือหากกลุ่มคนดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงเพศสภาพเหมือนผู้หญิงแล้ว อาจปฏิบัติตนต่อกันด้วยการให้เกียรติ เคารพสิทธิมนุษยชนด้วยการปฏิบัติตนกับกลุ่มคนเหล่านั้นเหมือนเป็นผู้หญิงทั่วไปได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยพบว่า ยังมีกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศอีกหลายกลุ่ม อาทิ เกย์ ทอมหรือชายข้ามเพศ ดังนั้น หากสามารถขยายผลการวิจัยไปสู่กลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศกลุ่มอื่นด้วย จะทำให้ทราบถึงภาพรวมของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศที่ถูกเลือกปฏิบัติ ที่มีความครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). กรุงเทพฯ:
กลุ่มงานการพิมพ์สำนักการพิมพ์.
- กนกวรรณ ชาราวรรณ. (2555). รายงานโครงการศึกษาวิจัย การต่อสู้ภาคประชาสังคมเพื่อ ยุติการ
คุกคามทางเพศในที่ทำงาน: กรณีศึกษาสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจบริษัทการบินไทย
จำกัด (มหาชน). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กิตติวินท์ เดชชานากร และรังสิมา วิวัฒน์วงศ์วนา. (2560). เพศวิถีกับการสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่
โรงเรียน. ใน เอกสารการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติและ
นานาชาติ 2560 มหาวิทยาลัยขอนแก่น (หน้า 63-73). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นภาพรณี หะวานนท์. (2554). การสร้างความฉลาดรู้เรื่องเพศในวัฒนธรรมบริ โลก. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
สร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- นิภา แก้วศรีงาม. (2539). พัฒนาการมนุษย์ พันธกรรม และสิ่งแวดล้อม. ใน จิตวิทยาทั่วไป
(หน้า 119-166). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุษกร สุริยสาร. (2557). อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานแรงงาน
ระหว่างประเทศ.
- สุชาดา น้อยยืนยง. (2559). ปัจจัยอิทธิพลที่มีผลต่อการตัดสินใจของสาวประเภทสอง
ในการเข้ารับการศัลยกรรมแปลงเพศ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุมาลี โดกทอง. (2549). การให้ความหมายและการต่อรองในชีวิตคู่ของหญิงรักหญิง. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิมลพรรณ อิศรภักดี. (2558). ต่างวัยต่างทัศนคติต่อความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล